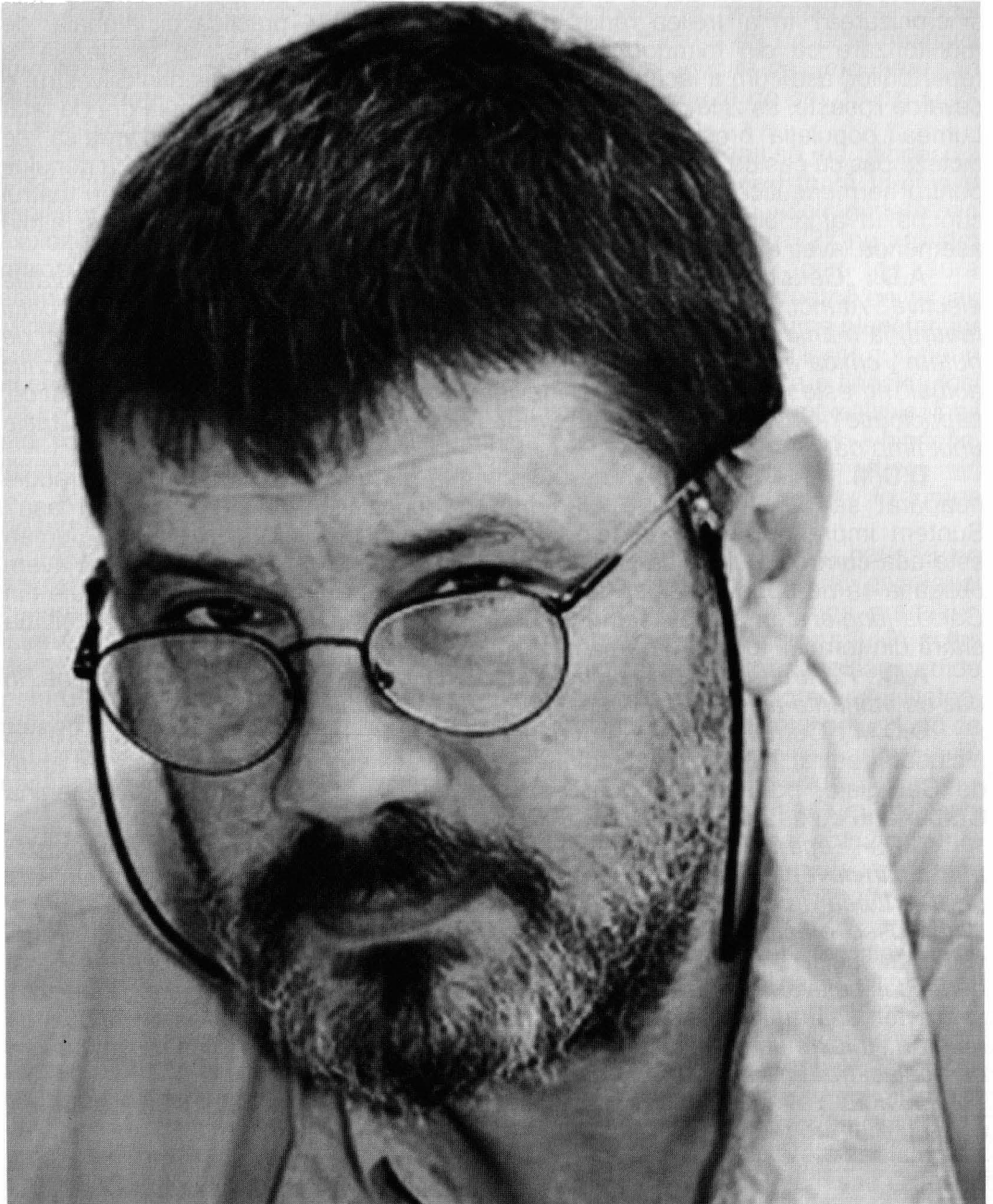

Mihai MĂNIUȚIU:

„Nu sunt încă vindecat de coșmaruri”

Andreea Dumitru: *Cum vă explicați că Woyzeck de Büchner, spectacolul pe care l-ați realizat pe scena Teatrului Maghiar din Cluj, a fost mult mai comentat odată cu selecționarea și prezentarea lui în Festivalul Național de Teatru decât la premieră, plasându-vă chiar în centrul unei polemici cu miză surprinzătoare, deschisă de Observatorul cultural. Valoarea e în altă parte, a susținut Cristina Rusiecki, propunând dihotomii de genul: „marii noștri regizori” versus „teatrul independent, care își deschide ușa tinerilor”, ori glosând pe tema manierizării și a „obsценității în artă”. „Măniuțiu vulgar?”, a replicat, cu toată ferocitatea admirației față de teatrul pe care îl faceți, Dan C. Mihăilescu, în România literară. Cum ați privit acest „spectacol” post festum? A rămas ceva esențial nespus, omis din discuție? Să fie totul atât de „uman, mult prea uman”, așa cum suspina Iulia Popovici (din nou, în Observatorul cultural), încât „exercițiul intelectual” să fie iremediabil compromis, la noi, în favoarea simplelor vanități și partizanate de culise?*

Mihai Măniuțiu: Că un spectacol e comentat mai mult datorită unei selecții decât pentru ceea ce el este și reprezintă, seară de seară, în fața publicului căruia îi e destinat, ține, așa presupun, de diverse forme de exasperare și uneori chiar de isterie ale acelor care își doresc să domine *scena socială* a scenei teatrale românești. Îmi vorbiți despre „spectacolul” ce ar opune, chipurile, pe autoarea așa-ziselor „dihotomii”, de care amintiți, lui Dan C. Mihăilescu. Iertați-mă, dar aroganța (dublă, în plus, de grave distorsiuni de receptare concretă a unor imagini *concrete*, neinterpretabile la acest prim nivel) nu are cum dialoga cu complexitatea neliniștii. E vorba de două lumi diferite. Ele, pur și simplu, se exclud. Comentariul „suspinător” de care pomeniți pare de aceea o ipocrizie mai mult, el nesancționând distorsiunile de receptare pe care se baza acuzația de vulgaritate. Așadar: despre ce polemică vorbim?

Nimic nu va fi însă compromis, în cazul (improbabil?) în care criticii de azi, tineri, în vârstă, nu contează, iubesc teatrul - spațiu al libertății, al pluralității, al metamorfozelor, al actualității ardente și al inactualităților noastre de zi cu zi. Totul e deja pierdut (pentru ei) dacă înțeleg teatrul ca pe un câmp de bătălie, ca pe un Sarajevo. „Sarajevo” nu trebuie să fie al nimănui, tocmai pentru că este al nostru, al tuturor.

A.D.: *Pentru că asemenea acuzații v-au atins în mod repetat, cum ați defini, în termenii unei poetici strict personale, vulgaritatea sau obsценitatea pe scenă, în teatru?*

M.M.: Vulgar e ceea ce nu caută intensitatea și îi e teamă de sens. Obscen este ceea ce exaltă nonsensul și anulează intensitatea. Obscen și vulgar e tot ceea ce nu tinde spre magia cathartică.

A.D.: *Conflictul dintre generațiile de regizori, invocat adeseori în ultimii ani, și mai ales în această recentă polemică (vezi Woyzeck-ul măniuțian versus Woyzeck-ul lui Radu Apostol), e unul real, e fals întreținut ori stă în firea lucrurilor?*

M.M.: Nu e real, pentru că nu există nici o confruntare directă între regizori. Măcar una pe care eu să o cunosc. Măcar una cu doi parteneri în conflict. Totul e în planul comentariului de ordin general. Al aluziilor evanescente. Dacă ar exista un conflict între generații, el ar trebui să se manifeste, într-o artă vie și efemeră cum e teatrul, în primul rând, între regizori și actori. De vreme ce nu se manifestă - dimpotrivă! - e vorba despre altceva. Oare despre ce?... Iar „în firea lucrurilor” e un singur lucru: diversitatea. Ideologia, contrariul diversității, susținută (cel puțin în zona mea de vizibilitate) exclusiv de câțiva comentatori amnezici, este arogantă și perisabilă. Cu alte cuvinte, nulă. Ceva nul nu are cum stârni polemici.

A.D.: *Nu cu mult timp în urmă, vorbeați despre impresia trucată de „normalitate” care domină teatrul românesc. El pare să fi ieșit complet din cărțile teatrului european, după scurta perioadă fastă a anilor '93-'95: spectacolele de valoare nu*

Scenă din *Woyzeck* de Büchner.

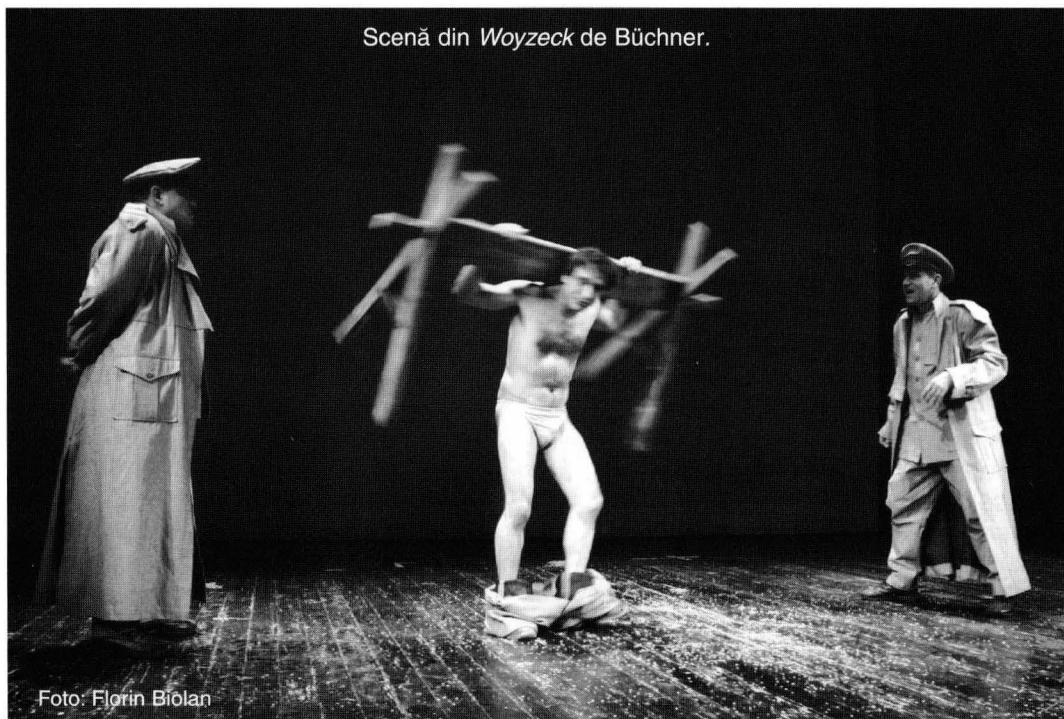

Foto: Florin Biolan

mai circulă în festivaluri, marile nume și marile creații ne ocolesc, în timp ce regizorii noștri montează peste hotare, obținând succese individuale, fără nici un ecou în țară. Și totuși, nimeni nu dă semne de claustrofobie, ba, după cum se vede, acestei realități stătute îi corespunde, sporadic, o „isterie“ a receptării critice. Vă întreb sincer: cum puteți lucra într-un asemenea climat? Mai găsiți zone/insule de autentică normalitate în teatrul românesc? Unde găsiți oxigenul necesar creației (ca să invoc imaginea Îngerului din Experimentul Iov)?

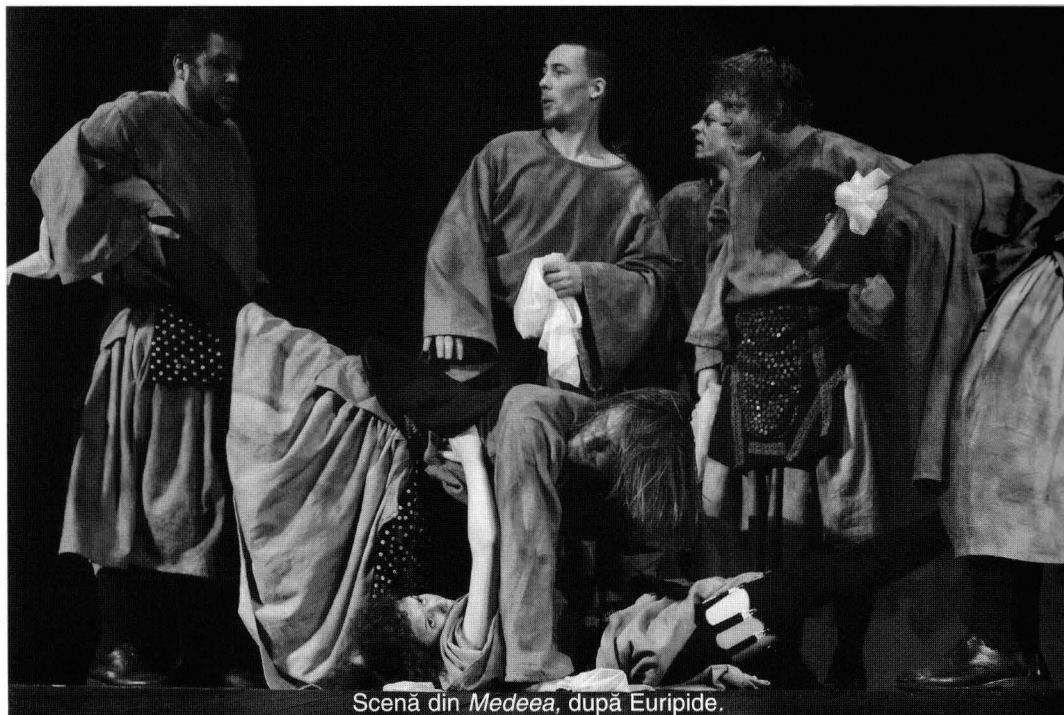
M.M.: Asta-i cea mai grea întrebare de până acum. Pentru că mă împinge să fiu talentat. Să răspund „cu talent“. Or, talentul e versatil și e înclinat spre șarlatanie. Încerc, deci, să-mi suprim talentul... Unde-i oxigenul? În dragoste. În prietenie. În nădejdea că Dumnezeu e mai mare decât inima noastră. În faptul că natura mea, așa cred, e dublă, e triplă, și am întotdeauna unde să evaderez...

A.D.: În topografia artistică a regizorului Mihai Măniuțiu există noțiunile de centru și periferie? Corespund ele celor vehiculate în disputele curente (de tipul: „teatrul adevărat se face, de fapt, în provincie“)? Dacă nu, ce realități acoperă fiecare pentru dumneavoastră?

M.M.: În mentalul meu, da, „centrul“ și „periferia“ există. Iar perifericul are un extraordinar instinct și simț al centrului. Precum marginalul.

Iar despre dispute... trebuie să spun încă o dată: nu e nici o dispută. E simplu: în provincia teatrală din România e posibil să creezi un spectacol în condiții de workshop, condiții care mimează și întrețin iluzia *laboratorului*. În capitală, din rațiuni tehnice, extrem de concrete, acest lucru nu e cu puțință. Prin urmare, în clipa de față, și până la noi reasezări, provincia e net superioară, din acest unghi, capitalei.

A.D.: Printre multele vini profesionale care vi se aduc e și aceea că ați fi un regizor foarte cerebral, calculat, cu alte cuvinte, unul care își dozează abil efortul în

Scenă din *Medeea*, după Euripide.

funcție de importanța teatrului, a trupei cu care lucrează. Că nu v-ați „cheltui” cu adevărat decât acolo unde știți că merită sau (și mai grav) că rentează... În fond, e aici și vechea dispută dintre modelul „local” al artistului boem, care se epuizează „de amorul artei” și modelul occidental al profesionistului care își urmează programul personal cu exigență, impunând uneori o ridicolă, artificială (date fiind condițiile sau cutumele locului) disciplină cazonă. Cât vă convine postura actuală, de creator obligat să se adapteze din mers la situații uneori improprii creației, la colective (să le zicem așa) deprofesionalizate? Nu vi se întâmplă să visați la o companie Mihai Măniuțiu? Cum ar trebui să funcționeze ea? Ce (fel de) artiști v-ar însoți?

M.M.: „Cerebral și calculat”? Mai întâi că cerebral și calculat nu se asociază cu necesitate. Poți fi cerebral fără a fi calculat. Și invers. Apoi – acuzația, îndreptată către orice artist, cum că ar fi cerebral, aruncă un blam atât asupra gândirii, cât și asupra corporalului. Ca și cum corpul nu ar gândi! Ca și cum instinctul însuși nu ar fi înzestrat cu gândire și n-ar inspira gândire. Ca și cum instinctul nu ar fi formatorul gândirii.

Cât despre dozarea efortului... Nu, nu „dozez” nimic. Pur și simplu, uneori nu reușesc să realizez spectacolul pe care mi l-am dorit. Uneori, ratez.

În ceea ce privește „Compania Măniuțiu”, nu, nu visez la așa ceva. Dacă se va ivi vreodată un manager puternic și dornic de o asemenea experiență, vom vedea... Dar timpul trece tot mai repede pentru mine. Artiștii care m-ar însoți într-o atare aventură ar fi, desigur, cei pe care-i iubesc și care mă iubesc. De ce vă răspund astfel? Iată: deși sublimate, relațiile pe care le întretin, ca regizor, cu actorii, cu partenerii mei de joc, sunt, înainte de toate, pasionale. Nu mă feresc de acest tip de raporturi, deoarece nutresc convingerea că ele mă îndepărtează de capcanele narcisismului – capcane mortale și anihilante, în teatru. Adevărații purtători de energie și de frumusețe sunt, pentru mine, întotdeauna ceilalți. Ceea

Oana ȘTEFĂNESCU în *Scrisorile călugăriței portugheze*.

ce văd, finalmente, în oglinzile scenei, nu e nicidecum chipul meu, ci acela, halucinant multiplicat, al iubirilor mele.

A.D.: *Ca să revenim la tema generațiilor conflictuale. În timp ce numele mai noi ale regiei de la noi traduc și montează cu un soi de „furie” îndreptățită, de urgență pasionată titlurile cele mai vehiculate ale dramaturgiei de ultimă oră, Măniuțiu, Dabija, Frunză, Tompa se „încăpățânează”, la rândul lor, cu Ionesco și Beckett. E o aici o simplă coincidență? Ce semnifică, totuși, ea? Care ar fi sensul acestei reveniri în forță a absurdului? Sintagma însăși, „teatru al absurdului”, mai reușește să acopere diversitatea reinterprețărilor scenice de dată recentă?*

M.M.: Nu mă simt a fi vocea unei generații. Voi răspunde, așadar, doar pentru mine. Ionesco e un interpret al infernului secolului XX, al terorismelor ideologice care l-au dominat. Eu așa mi-am trăit mare parte din viață, și astea sunt exorcismele mele.

A.D.: *Ionesco, ca „vizionar al coșmarului”, e o temă stăruitoare în creația dumneavoastră (începând cu Lecția, „prizată” abia în 1991 – de ce tocmai atunci?), iar în ultimul an, l-ați adoptat programatic: Viitorul e în ouă, Delir în doi, în trei... Beckett, însă, pare doar un episod pasager al teatrografiei personale (O, ce zile frumoase..., la Teatrul „Bulandra”, în 1985). Ce vă apropie de unul și vă îndepărtează (încă) de celălalt?*

M.M.: Ionesco e actualitatea mea fierbinte. Cea a coșmarurilor totalitare care ne-au stricat viața. Beckett e cel mai teribil „războinic de mâine” – în plin nonsens al lumii, în nonsens invadant, aproape total și absolut convingător, el pare a spune: chiar dacă sensul e infim, ca și inexistent, a-l evoca este singura justificare a celui care scrie, face teatru, pictează, privește, respiră. De ce nu Beckett? Nu știu. Poate pentru că nu sunt încă vindecat de coșmaruri. Poate pentru că nu mă simt un războinic, în orice caz, nu unul total, adică pregătit să piardă.